

Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Devingen ve Evrimsel Bir Yer Kimliği Kavramsallaştırması

*

Müge Akkar Ercan
ODTÜ

Öz

Küreselleşme ve neoliberal kentleşme politikalarının etkisi altında, 30 yılı aşkın bir süredir kentler ekonomik, toplumsal ve mekânsal olarak yeniden yapılanmaktadır. Endüstri-sonrası kentlerde süregelen bu yapılanma, bir taraftan kentlerin postmodern yüzlerinin gelişmesine ve küresel bir kentsel kimliğin ortaya çıkmasına neden olurken, diğer taraftan ‘yerellikler’e ve ‘yer kimliği’ne yeni tehditler oluşturmaktadır. “Yerin kendisine ve kültürüne dayanan ve o yeri ‘yer’ yapan özelliklerin yok olması” olarak tanımlanan “yersizlik” kavramı, son yıllarda, kentlerde gözlemediğimiz tektipleşme, standartlaşma ve melezeleşmenin ürünüdür. Endüstri-sonrası kentlerin kimlik sorununu yersizlik kavramı bağlamında tartışan birçok çalışma, tarihi ve kültürel miras alanlarının müzeleştirilerek ya da yok edilerek, ‘yer kimliği’ açısından yoksunlaştırıldığına dikkat çekmektedir. Bu araştırma, zaman-mekân sürekliliği içerisinde sürekli evrilen kentlerde ve toplumlarda yer kimliğinin nasıl korunabileceğini tarihi ve kültürel miras alanları bağlamında tartışmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın birinci bölümü, endüstri-sonrası kentlerin kimlik probleminin arkasındaki nedenleri ve yer kimliğinin önemini incelemektedir; tarihi ve kültürel miras ve yer kimliğine yönelik temel problem ve çelişki alanlarını tanımlamaktadır. Araştırmanın ikinci bölümü, ‘yer kimliği’ni, mekân-yer yazını bağlamında, E. Relph’in ‘fiziksel çevre’, ‘etkinlikler’ ve ‘anımlar’ üçlemesiyle ilişkilendirerek, evrimsel ve bağlamsal perspektifler ışığında kavramsallaştırmaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümü, zaman-mekân sürekliliği içinde, sürekli evrilen yer kimliğinin devingenliğiyle kültürel miras alanlarında idealize edilen durağanlığı arasındaki temel çelişkinin nasıl yeniden kurgulanarak, uzlaştırılabileceğini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarihi ve kültürel miras, Yer kimliği, Kentsel koruma, Endüstri-sonrası kentler, Devingen, Evrimsel, Bağlamsal

A Dynamic and Evolving Conceptualisation of Place Identity in Historic and Cultural Heritage Sites

*

Müge Akkar Ercan
METU

Abstract

Under the impacts of the globalisation and neoliberal urbanism, contemporary cities have undergone a significant economic, social and spatial restructuring over more than three decades. While this change has led to the generation of post-modern face of many cities with a global urban identity, it brings about a significant and often detrimental impact upon localities, and their identities. 'Placelessness', defined as "the displacement or loss of 'authentic' forms of culture –made from and making, local distinctiveness- by mass-produced commercial forms imposed on the locality", is the ultimate outcome of the homogenisation, standardisation and hybridization of urban space. A number of studies, which discuss the identity crisis of historical and cultural heritage sites in relation with the notion of placelessness, call attention to the impoverishment of the place identity by either museumisation or eradication of these sites. In a space-time continuum where cities and societies incessantly evolve, this research aims to discuss how to conserve 'place identity' in historical and cultural heritage sites. The paper first examines the factors which have brought about urban identity problems of post-industrial cities, describes the significance of urban identity for individuals, societies and cities, as well as the threats and conflicting areas resulted from the urban identity crisis of contemporary cities. Second, referring to the literature on the space-place debates, it conceptualizes the notion of 'place identity' in relation with the E. Relph's triad of 'physical setting or appearance', 'activities' and 'meanings', as well as its contextual and evolutionary aspects. Last but not least, the third part seeks to discuss and find answers to the questions of how the stability of idealised conservation of place identity can be reconciled with the dynamics of place identity with its continuously evolving nature in the space-time continuum.

Keywords: Historic and cultural heritage, Place identity, Urban conservation, Post-industrial cities, Dynamic, Evolutionary, Contextual

Giriş

Endüstri-sonrası kentin 'kimlik' problemi

Küreselleşme ve neoliberal kentleşme politikalarının etkisi altında, 30 yılı aşkın bir süredir kentler ekonomik, toplumsal ve mekânsal olarak yeniden yapılanmaktadır (King, 1995; Graham, 1998; Madanipour, 2013). Kentlerde süregelen bu yapılanma, bir taraftan kentlerin postmodern yüzlerinin gelişmesine ve küresel bir kent kimliğinin ortaya çıkmasına neden olurken, diğer taraftan 'yerellikler'e ve 'yer kimliği'ne tehdit oluşturmaktadır (Carmona vd, 2010; Pieterse, 2006) (Şekil 1). Kentsel nüfusun homojen bir yapıdan heterojen, çok-kültürlü ve etnik kökenli bir yapıya bürünmesi, dünyadaki Avrupa Birliği gibi uluslarüstü nitelikte örgütlenmelerin ve ağların gelişmesiyle birlikte ulusal kimliklerin zayıflaması, küreselleşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, seri üretim ve kitlesel tüketime dayalı bir 'kitle kültürü'nün gelişmesi, kentsel kimlik krizinin arkasındaki başlıca nedenlerdir (Castells, 1993; Gillis, 1994; King, 1995; Hall, 1995; Graham, 1998; Carmona vd. 2010). Büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri öncülüğünde gelişen ve hızla üretilen postmodern mekânlar, kentsel mekânın bir taraftan tektipleşmesine ve standartlaşmasına, diğer taraftan melezleşmesine tanıklık etmektedir. Yerel kültürlerin ve kimliklerin gözardı edildiği, bulanıklaştığı ve hatta tahrip edildiği bu süreçte, kentler, yerler, gelenekler ve davranış kalıpları birbirine benzer hale gelerek, kentsel kimlik krizinin artmasına neden olmaktadır (Bentley, 1999; Christensen, 1999; Forrester ve Snell, 2007; Massey ve Jess, 1995).

Pieterse'e (2006) göre, kentsel mekânın melezleşmesi, yer kimlikleri açısından risk oluşturmaktadır. Alışveriş merkezlerine, sanat galerilerine, pahalı dükkanlara, otellere ya da lokantalara dönüştürülen tarihi binalar, müzeler, kafeler, sanat atölyeleri, konut veya ofis alanları haline getirilen eski sanayi depoları, antrepolar, tarihi mekânların kopyalarının inşaa edildiği ya da belirli temalara bağlı geliştirilen ticaret alanları, günümüz kentlerinin melez mekânlarına örneklerdir. Marc Augé (1995), modern yaşamda insanların yoğunlukla kullandığı havaalanları, tren istasyonları, alışveriş merkezleri, süpermarketler, oteller gibi tektipleşen mekânları 'yer-olmayanlar' (non-places) olarak tanımlamaktadır. Augé'ye göre, dolaşım, tüketim ve iletişim mekânları olarak, geleneksel mekânlardan farklılaşan bu alanlar, kısa ömürlü, anlık görüntülerin ve geçiciliklerin yaşandığı, 'yer' olarak görülmeyen ve yer kimliği sorunlarının ortaya çıkış alanlarıdır. 'Uzlaşma ve taviz alanları' olarak da adlandırılan bu tür melez mekânlar, genelde ekonomik ka-

zanç elde etme motivasyonu ile ortaya çıkmaktadır (Sepe, 2013). Fiziksel, işlevsel, toplumsal, ekonomik ya da ekolojik dönüşümle birlikte, kentsel mekân, birbiriyle içiçe geçen yeni bir kentsel örüntü haline gelirken, beraberinde birçok yeni problemi getirmektedir. Yersizlik, bu çok boyutlu ve karmaşık dönüşümün ürünüdür. Relph'in (1976) "yerin kendisine ve kültürüne dayanan ve o yeri 'yer' yapan özelliklerinin yok olması" olarak tanımladığı "yersizlik" kavramı, kentlerde gözlemlendiğimiz tektipleşme, standartlaşma ve melezleşmenin ürünüdür (Augé, 1995; Ritzer 2004; Carmona vd. 2010).

Şekil 1. Ankara kentinin 2000'lerin başından itibaren hızla değişen postmodern yüzü. Eskişehir yolu üzerindeki gökdelenlerin hemen hemen hepsi 2000 yılı sonra inşa edilmiştir. (Tolga Sönmez, 2015)

Yer kimliğinin önemi... Tarihi ve kültürel mirasın yer kimliğine katkısı...

Yer kimliği, insanlar, toplumlar ve kentler için son derece önemlidir (Lynch, 1972; Proshanky vd., 1983; Lowenthal, 1985; Korpela, 1989; Lang, 1984). Günümüz toplumlarında insanlar, değişimin, belirsizliğin ve güvensizliğin hızla arttığı bir dünyada yaşadıklarını, her gün biraz daha fazla hissetmektedirler. Massey'e (1995) göre, küreselleşmeyle birlikte, bu algı kendi başına değişim göstermeyen, kimliğini istikrarlı bir biçimde koruyan mekânlara karşı ihtiyacı artırmaktadır. İnsanlar kendi çevrelerinde yer kimliğini sunacak referanslar aradıkları için, yer kimliği, istikrar ve süreklilik hissi sağlayarak, insanların kendi kimliklerini inşa etmeleri ve korumalarına yardımcı olur (Massey, 1995; Huigen ve Meijering, 2005). Örneğin Lang (1994), eski binaların insanlara tarih ve süreklilik hisleri verdiğini, böylece insanların kendileriyle zaman-mekân ilişkilerini kurmalarına yardımcı olduğunu gözlemlemiştir. Yer kimliği, bireyin yaşadığı mekânsal çevre hakkındaki algısını ve bilincini oluşturan, kendi kimliğinin bir alt parçası olarak tanımlanabilir (Proshanky vd., 1983). Bu mekânsal çevrenin merkezinde, bireyin 'çevresel geçmişi' –bir başka deyişle, yerlerin, mekânların ve onların özelliklerinden oluşan bir geçmiş- bulunmaktadır. Bu geçmiş, bireyin biyolojik, psikolojik, toplumsal ve kültürel ihtiyaçlarını araçsal olarak karşılamasına yardımcı olur (Proshanky vd., 1983). Böylece, bireyin yere verdiği

değer ve kendini yerle özdeşleştirme derecelerine bağlı olarak, 'o yer'e bağlanır ve kendini 'o yer'e ait hisseder (Altman ve Low, 1992).

Hızlı değişen kentlerde, tarihi mekânlar, yer kimliğinin yaratılmasına, güçlendirilmesine ve tanıtımına önemli düzeyde katkıda bulunurlar. Lowenthal'e (1985) göre, tarihi mekânlar, kentin geçmişi ve geleneklerine çağrışımlar yaptıran, idealize edilmiş bir geçmişin inşa edilmiş bir anlatımıdır; tarihi alanlar, öyküsellikleriyle 'bilinmeyen', 'bilinen' haline getirirler. Geçmişe dair değişmeyen referanslarla, bu mekânlar süreklilik ve yer hislerinin ortaya çıkmasını sağlarlar; bir tür 'zaman kolajı' sunan referanslarla, geçmiş, günümüze ve geleceğe bağlamamıza aracı olurlar (Lynch, 1972). Al-Sayyad'a (2001) göre, tarihi kentler ve çevreler, kültürel çeşitliliği anlamak, yer hissini yaratmak, toplumsal birlikteliği ve ulusal kimliği inşa etmek açısından zengin kaynaklardır. Anderson (1983), 'ulus' kavramının "hayal edilen topluluk" fikrinden ileri geldiğini ve bu topluluğun, belirli bir mekânsal satıh üzerinde, insanlar, pratikler ve söylemler arasındaki bağlantı ve ilişkiler yoluyla üretildiğini öne sürer. Dolaylı ilişkilerle veya etkileşimlerle birbirine bağlanan bireyler arasında daha geniş topluluğa karşı aidiyet hissini yavaş yavaş aşılabilmesi için elle tutulur (*tangible*), somut anımsatıcıların olması gerekir. Bu nedenle, tanımlı ve sınırları belirgin bir alanın (*territory*) varoluşu, ulus-devleti oluşturan ana bileşenlerden biridir. Bu mekânsal satıh, aynı zamanda, ulus kimliğinin ve buna bağlı gündelik yaşamın farklılıklarının oluşumunda ve varoluş mücadelesinde son derece belirleyicidir. Butina Watson ve Bentley'e (2006) göre, tarihi mekân formu üzerinden okunan anlamlar, hiç değişmeyecek diye hayal edilen topluluğu ve kendi kimliğimizin hiç değişmeyecek boyutlarını inşa etmek için gereklidir. Gospodini'ye (2004) göre ise, tarihi çevreler, diğer kentsel alanlardan farklı ve özgün olmalarının yanı sıra, mekânsal olarak farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik grupları biraraya getirerek, yeni toplumsal birlikteliklerin yaratılmasına aracı olurlar.

Kentlerin kimlik problemlerine çözüm bulmak için yerel yönetimlerin sıkça başvurdukları yollardan biri, tarihi ve kültürel mirasın yer kimliğini güçlendirici bir unsur olarak etkin bir biçimde kullanılması ve ön plana çıkarılmasıdır (Şekil 2). Günümüz kentlerinde yerel yönetimler, tarihi ve kültürel mirasın somut ve somut olmayan tüm bileşenlerini koruyarak, yerin markalaşması ve pazarlanmasında kullanılmaktadırlar; kültür endüstrilerinin geliştirilmesini desteklemektedirler; diğer kentlerden farklılıklarını ön plana çıkararak, ekonomik gelişim için gerekli olan hareketli sermaye ve yüksek kalitede emek gücü, turist ve ziyaretçileri çekmeye çalışmaktadırlar (Hewison, 1987; Ashworth ve Tunbridge, 1990; Vanneste, 1996; Gospodini, 2004; Yuen, 2005). Bütün bunlar,

kentlilerin kendi kentleriyle gurur duymalarını ve toplumların kendilerine güvenlerini ve yapabilirliklerini (*empowerment*) artırmaktadır (Hewison, 1987; Ashworth ve Tunbridge, 1990; Yuen, 2005).

Şekil 2. Shanghai tarihi merkez, önemli dünya markalarını bir araya getiren turizm çekim merkezlerinden biridir (Yazar arşivi, 2013)

Gospodini (2004), post-modern toplumlarda tarihi mirasın, yer kimliğini üretme aracı olarak, iki biçimde kullanıldığını öne sürer. Birinci olarak, ulus-devlet anlayışının hakim olduğu toplumlarda, tarihi ve kültürel miras aracılığıyla, ulusal kimliğe ve kentlerin özgünlüklerine, geleneklerine, farklılıklarına referanslar verilerek, bireyler arasında birliktelik, bütünlük gibi ortak hisler yaratmak amaçlanır. Böylece, ulusal kimlik, belirli bir mekân aracılığıyla, toplumdaki farklı birey ve gruplar arasındaki birlik ve bütünlüğün kurulmasında bir araç haline getirilir. İkinci olarak, tarihi ve kültürel miras, ayırt edilebilen, kendine özgü fiziksel biçim ve dış görünüş (*physiognomy*) aracılığıyla, turizm ve yatırım odakları haline getirilir; kentlerin ekonomik gelişiminin desteklenmesi için kullanılır. Başka bir deyişle, tarihi mekânlar, ekonomik beklentilere dayalı olarak gelişen toplumsal birlikteliği ortaya çıkaracak araçlar haline getirilerek kullanılırlar.

Tarihi ve kültürel miras ve yer kimliğine yönelik tehditler ve çelişkiler

Endüstri-sonrası kentlerde geçmişin idealize edilmesini sağlayan yer kimliği içsel çelişkiler ve tehditler taşımaktadır. Kentsel mekânda iki temel eğilim aynı anda yaşanmaktadır: tarihi mekânlar ya mummyalanarak müze haline getirilme ya da küresel kapitalizmin baskısı altında yıkılıp yok edilme tehlikesi altındadır (Handal, 2006). Bazı araştırmalara göre (bknz: Tunbridge ve Ashworth, 1996; Graham, 1998; Graham vd., 2000), özellikle Avrupa kentlerinde, tarihi miras alanlarındaki koruma uygulamaları, tarihi mekânların, 'ulus'la özdeşleşmiş olmasına karşın, fiziksel biçim ve dış görünüş olarak stan-

dartlaşmasına neden olmaktadır; dolayısıyla, tarihi ve kültürel miras, çok-kültürlülüğe ve etnik çeşitliliğe dayanan post-modern toplumlarda yer kimliğinin geliştirilmesinde yetersiz araçlar haline getirilmektedir. Ashworth'a (1998) göre, Avrupa kentlerinin özellikle tarihi mekânları, bilinçli ya da bilinçsiz, doğal ya da doğal olmayan yollarla, 'yok edilerek' (*eradification*) ya da 'müzeleştirilerek' (*museumisation*), uzun süreçler sonucunda sahip oldukları değerlerin büyük bir kısmını yitirmektedirler; bugün gelinen noktada, tarihsel ve kültürel anlamları ve değerleri indirgenmiş kentsel alanlar haline getirilmektedirler.

Diğer taraftan, küreselleşmeyle beraber gelişen, yerel üretim ve tüketime dayalı yeni rekabet odaklarında, tarihi mekânlar ve değerler hem metalaştırılmaktadır; hem de kültürel ve ekonomik tüketim araçları haline dönüştürülmektedir (Massey, 1984; Cooke, 1989; Handal, 2006) (Şekil 3). Robinson'a (2001) göre, turizm ve kültür endüstrileri, genelde yerel kültürleri, inanç ve tarihsel değerleri ya bedava pazarlanacak, ya da paketlenip tüketilebilecek metalar olarak görmektedir. Geleneklerin, adetlerin, inanç ve yaşam biçimlerinin bu şekilde markalaştırılarak pazarlanması, turistlere, ziyaretçilere ve tüketicilere satılabilir metalar haline getirilmesi, tarihi mirasın ticarileşmesine ve tüketim araçları haline gelmesine neden olmaktadır (Cohen, 1987) (Şekil 4). Handal'a (2006) göre, tarihi mirasın metalaştırma ve ticarileştirme süreçlerini kontrol eden aktörlerin, tarihi mirasın tarihselliği ve anlamları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı durumlarda, metalaştırma süreci etnik grupları, kültürel pratikleri ve bu pratiklerin tarihselliklerinin önemsizleştirilmesine yol açmaktadır; hatta, yerel kimliğin mülkiyeti ve temsili üzerinden kültürel çatışmaları tetiklemektedir.

Şekil 3. Xi'an, tarihi binaların kopyalarının ticaret alanları haline getirildiği önemli Çin kentlerinden biridir. (Yazar arşivi, 2015)

Küreselleşen dünyada, tarihi miras alanlarına yönelik yönetim yaklaşımları, yer kimliğinin korunması, yönetimi veya yeniden inşa edilmesinde önemli roller oynamaktadır (Handal, 2006). Merkeziyetçi, katı bir hiyerarşik yapıya sahip yönetim sistemlerinde, tarihi alanlara yönelik ana kararlar ulusal ve uluslararası düzeydeki güç merkezleri tarafından alınmaktadır; bunun sonucunda, tarihi miras alanlarına yönelik planlama kararları, yerel toplulukların faydalarından çok, merkezi yönetimlerin ve güçlü ekonomik aktörlerin

(yatırımcıların, gayrimenkul ve inşaat şirketlerinin, finans sektörünün gb) çıkarlarına hizmet etmektedir (Hamdi ve Goethert, 1997). Genelde mekanik planlama ve tasarım yaklaşımlarıyla, yerel topluluklar karar alma süreçlerine dahil edilmemektedir. Bütün bunların sonucunda, sürdürülebilir bir biçimde yerel kimliğin korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması, aidiyet ve sahiplilik hislerinin geliştirilmesi ve beslenmesi için, tüm aktörlerle birlikte uzlaşma ve işbirliğine dayalı ortaklıklar kurularak, tarihi mirasın korunması ve yönetimi gerçekleştirilmemektedir (Handal, 2006). Bugün birçok kentte, tarihi yapıları çevre yalnızca ‘turistin gözünden’ bakılarak belirlenen ihtiyaçlar ve beklentilere cevap verecek biçimde dönüştürülmektedir (Urry, 1990). Buna karşılık, tarihi miras alanlarında, ‘yer’in sürekliliği, istikrarı ve aşinalığı gibi mekânsal nitelikler aşındırılmaktadır; tarihi dokuların mülkiyet yapıları radikal değişimler geçirerek, soylulaştırılırken, bu alanlarda uzun zaman yaşayan yoksul ve yoksun gruplar mülksüzleştirilmektedir, yersizleştirilmektedir.

Bütün bu sorunlar yumağı içerisinde sürekli devinim gösteren endüstri-sonrası kentlerde, özellikle tarihi ve kültürel miras alanlarında yer kimliğini korumak mümkün müdür? Bu soruyu yanıtlamak için, öncelikle yer kimliğini ve çok boyutlu özelliklerini tanımlamak gerekir.

Şekil 4. M.Ö.210 yılında yapılmış Toprak Ordusu (Terracotta Warriors), Xi’an kentine her yıl binlerce turist gelmesini sağlayan tarihi ve kültürel miras alanında, bu askerlerden birkaç tanesinden uygun fiyatlarla satın alabilmek mümkündür (Yazarın arşivi, 2013)

‘Yer Kimliği’ Nedir?

‘Kimlik’, bir kişiyi, cismi veya mekânı, türdeşlerinden farklılaştıran, ayırt edici özelliğidir (Erikson, 1959; Relph, 1976). ‘Yer kimliği’, bir yerin diğer yerlerden ayrışmasını sağlayan özgün ve farklı özellikleri anlamına gelir (Lynch, 1960). Edward Relph, *Place and Placelessness* kitabında, yer kimliğini ‘fiziksel çevre’, ‘etkinlikler’ ve ‘anlamlar’ olmak üzere üç temel ölçüt aracılığıyla tanımlamıştır. ‘Fiziki çevre veya dış görünüm’,

bir yerin doğal veya insan eliyle üretilmiş özelliklerinden oluşur; bu özellikler, o yerin insanlar tarafından 'okunabilirliği'ni (*legibility*) artırarak, kolayca tanınabilir; düzenlenebilir ve içinde rahatlıkla dolaşabilir hale getirir (Ujang 2010; Sepe 2013). 'Etkinlikler', bir yerin kullanılması sonucu ortaya çıkan gözle görünür işlevlerdir (Relph, 1976). 'Anlam' ise, "bir yerin ya da kentsel çevrenin insanlar için ne ifade ettiğini ve neler hissettirdiğini" gösterir (Carmona vd. 2010, 92).

Yer, kişinin mekân ile kurduğu ilişki ve etkileşim sonucu ortaya çıkan anlama sahip coğrafi bir konumdur (Speller, 2000). Bireyin mekân algısı (dolayısıyla, yer kimliği algısı), mekânın somut veya somut olmayan niteliklerini tanımladığı ve değerlendirdiği duyumsal (*sensation*) ve algısal (*perception*) süreçlerle oluşur² (Proshansky vd., 1983). Bu niteliklerin birçok kaynağı vardır. Yer kimliğine dair nitelikler, o yerin geçmişinden, içinde bulunulan zaman diliminden veya geleceğe dair öngörülen fiziki özelliklerinden kaynaklanabilir (Proshansky vd., 1983). Bu nitelikler, ayrıca, bireyin yer hakkındaki duyumsal ve algısal değerlendirmeleriyle ilişkilidir. Rollero ve Piccolo (2010), Scott (2003) ve Hague (2005), yerin özgün özellikleri hakkında insanların duygusal değerlendirmeleri, tutumları, tanımlamalarının önemine dikkat çekerken, Cheshmehzangi ve Heat (2012), bireysel deneyimlerin, hatıraların ve algıların oluşturduğu bir ağın etkili olduğunu belirtir. Mekân algısı (dolayısıyla yer kimliği), bireyin duyguları, deneyimleri, hatıraları, o mekânda yaptığı gündelik veya özel hareketler ve o mekâna verdiği anlamlar gibi kişisel faktörlere dayalı olarak bilişsel süreçlerden geçerek oluşur (Hague, 2005: 7). Yer kimliği, aynı zamanda, toplumsal bir üründür; yer kimliğinin inşası, hem bireysel, hem de toplumun değerlerinin yansıtıldığı toplumsal ve kültürel süreçlere dayanır (Groote vd. 2000; içinde Huigen ve Meijering, 2005; Gustafson, 2001; Wallwork ve Dixon, 2004; Hague ve Jenkins, 2005). İnsan, kendisine, başkasına veya yere ait kimlikleri, ailesi ve arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilerin yanı sıra, gündelik yaşamda etkileşim içine girdiği organizasyonlar, kurumlar veya medya aracılığıyla farke-der, öğrenir ve inşa eder. Cinsiyet veya cinsiyet eğilimi, yaş, toplumsal sınıf, ırk ve etnik köken gibi bireyin kimliğine dair temel özellikler, o kişinin dünyayı nasıl algıladığının ve deneyimlediğinin belirlenmesinde önemli rol oynar. O halde, yer kimliği, kişinin yer hakkındaki algı ve deneyimlerinden kaynaklansa da, yer kimliğini türeten kişinin içinde bulunduğu kültürel ve toplumsal çevre, bu algının şekillenmesinde etkilidir.

'Yerin anlamı', bireyin zihninde, yer hakkındaki düşünce ve duygularının bütünsel bir toplamı olan 'yer imge'leri olarak yaratılır (Kotler, Haider ve Rein, 1993). Bu imgeler, yerin tüm özelliklerini kapsamayabilir ve yer hakkında tüm bilgileri içermeyebilir; başka bir deyişle, kısmî ve basitleştirilmiş olabilir (Procock ve Hudson, 1978, 33). Bütün bunlardan dolayı, yerin anlamı kişiye özeldir; çünkü yer imgeleri, özne tarafından değiştirilmiş ve yerin kendi nesnel gerçekliğinden kopartılmış olabilir (Procock ve Hudson, 1978, 33).

Yer imgesinin ve kimliğinin inşası konusunda iki bakış açısı bulunmaktadır; birincisi 'vericiler' nin (*senders' perspective*), ikincisi ise 'alıcılar'ın (*receivers' perspective*) bakış açısıdır (Florek, Insch and Gnoth 2006). Yer kimliği, vericilerin bakış açısıyla tanımlanırken, yer imgesi alıcıların bakış açısını yansıtır; ve nihâî olarak, bütün bunlar belirli bir iletişim veya dil aracılığıyla gerçekleşir (Florek, Insch ve Gnoth, 2006). Yer imgesi, bireysel alıcılar arasında değişebilir; ancak, ortak kültür ve zihniyete sahip çok sayıda bireysel alıcının belirli bir yer hakkında aynı zihinsel imgeler oluşturduğu saptanmıştır; bu zihinsel imgelere, 'kamusal imgeler' (*public images*) denir (Lynch, 1960; Relph, 1976; Carmona vd. 2010). Lowenthal (1961, içinde Relph 1976, 57), bu tür imgeleri, bir 'yere ait grup veya topluluk imgeleri' (*group or community images of place*) olarak adlandırır. Benzer şekilde, Relph iki tür ortak kimlik tanımlar. Birincisi, 'kamusal kimlikler'dir. Kamusal kimlikler (*public identities*), toplumun farklı grupları tarafından kabul edilmiş ve uzlaşmış bir yerin hem ortak, hem de ayrıştırılabilir fiziksel özellikleridir. Bu tür kimlikler, grupların ve bireylerin deneyimleri ve özgür düşüncelerinin uzlaşısı sayesinde gelişir (Relph, 1976). İkincisi ise, bir yerin 'kitlese kimliği'dir. Bir yerin kitlese kimliği (*mass identity*), bireylerin ve grupların özgür düşüncelerinden çok, daha önceden bir kişi veya grup tarafından üretilmiş fikir, inanç ve duyguların toplumun geneline benimsettirilmesiyle oluşur. Kitlese kimliği oluşturmak için, reklam gibi kitlese medya araçları kullanılarak, yere ait seçici bir kimlik yaratılmaya çalışılır. Relph'in kamusal kimlikler olarak tanımladığı kavram, kamusal imge kavramının tanımına çok yakındır; alıcının bakış açısını yansıtır; buna karşılık, kitlese kimlik, yer kimliği kavramına karşılık gelmektedir; vericinin bakış açısını yansıtmaktadır.

Yerin anlamı, nesneye ve özneye göre değişir. Knox'a (1984, italikler eklenmiştir) göre, yapılı çevrenin toplumsal anlamı, tasarımcısı aracılığıyla (*özel/kamu*) mülk sahibine, müteahhite ve/veya mekân üreticisine (*vericiye*) ve mekân kullanıcılarına/tüketicilerine (*alıcıya*) bağlıdır. Vericiler, mekâna yüklenecek sembolleri ve simgeleri, böylece "*(algılanması)* istenilen mesajları" belirleyerek, mekânın biçimlenmesinde önemli bir güce sahip olurlar;

buna karşılık, alıcılar, mekânı deneyimleyerek “algılanan mesaj” olarak adlandırılan birçok mesajı algırlar (Knox ve Pinch, 2010). Knox ve Pinch (2010), mimarlık ve mimari (çevresel) sembolizm açısından, algılanması istenilen mesaj ile algılanan mesaj arasında her zaman bir boşluk olduğunu tespit etmiştir. Barthes’e (1968, italikler eklenmiştir) göre, bir imge, kelime, nesne (*veya mimari bir eser*) onun yazarı (*onu üreten yada yaratan, verici*) için sabit bir mesaj taşıırken, okuyucu, okuma sürecinde, yeni bir metin inşa eder. Dolayısıyla, bir çevrenin veya mekânın okunması, farklı insanlara ne anlamlar ifade ettiğini ve bu anlamın nasıl değiştiğini anlamayı içerir. Bunun gibi, sosyo-ekonomik örgütlenme ve yaşam stillerinin değişimine paralel olarak toplumsal değerler evrildikçe, yapılı çevreye yüklenen anlamlar da değişir (Knox, 1984). Sonuç olarak, yerin anlamı, zaman-mekân sürekliliği içerisinde duygusal ve ussal güçler tarafından tekrar tekrar inşa edilir (Handal, 2006, 51). Bir sonraki bölüm, yer kimliğinin zaman-mekân sürekliliği içerisinde bağlamsal ve evrimsel özelliklerine dikkat çekmektedir.

Yer Kimliğinin Bağlamsallığı ve Evrimselliği

Kentsel mekânda değişim kaçınılmaz olduğuna göre, yer kimliğine dair nitelikler zaman içerisinde yerel ve küresel bağlamlarla ilişkili olarak değişerek evrilirler. Bu varsayım, yer kimliğinin zaman-mekân sürekliliği içerisinde iki özelliğine dikkatimizi çeker: bağlamsallık ve evrimsellik. Yer kimliğinin belirlenmesi bağlamsaldır; yere ait farklı bağlamlar ve bu bağlamların bir kentten diğerine nasıl değiştiği, yer kimliğinin niteliklerini belirler (Groote vd. 2000, içinde Huigen ve Meijering 2005). Söz konusu bağlamları, mekânsal ya da konumsal bağlam, siyasal ekonomik bağlam ve tarihsel bağlam olmak üzere üç başlık altında sınıflamak mümkündür. ‘*Mekânsal ya da konumsal bağlam*’, bir yerin bulunduğu coğrafya içerisinde sahip olduğu konum, coğrafi veya kentsel çevrenin nitelikleri, morfolojik ve doğal dokusuna yönelik özellikleridir; söz konusu bağlam, o yeri, türdeşlerinden farklılaştıran, ayırt edici hale getiren özelliklerini belirler. Kapadokya’nın ‘peri bacaları’ olarak adlandırılan, yüzyıllardır Erciyes, Hasandağı ve Güllüdağ’ın püskürttüğü lav ve küllerin oluşturduğu yumuşak tabakaların yağmur, rüzgar gibi doğal olaylarla aşındırılmasıyla ortaya çıkan ‘ay yüzeyini andıran’ coğrafi yapısı, bu bölgenin mekânsal ya da konumsal bağlamına göre yer kimliğini tanımlamamıza örnek oluşturur (Şekil 5). Yer’in ‘*siyasal ekonomik bağlamı*’, geçmişin ve içinde bulunulan zamanın devlet siyaseti –ideolojik söylem, politikalar ve nihai olarak oluşan yer siyaseti- yer kimliğini belirleyen ikinci önemli bağlamdır. Toplumsal ve ekonomik değişimlere eşlik eden, kentin farklı tarihsel dönemlerine ait baskın siyaset yer kimliğinin niteliğinin şekillenmesinde önem

taşıır. Bu bağlam, yerin fiziksel formunun gelişimini, yönetimini, kontrolünü ve kullanımını etkiler (Carmona 2014). Erken Cumhuriyet döneminde, Atatürk ve Kemalistler'in modern, batılı ve laik bir devletin başkenti olarak Ankara'yı seçmeleri ve bütün ülkeye örnek olacak çağdaş kent kimliğini geliştirmesi, o dönemin siyasal ekonomik bağlamın bir ürünüdür. Benzer biçimde, günümüzde başkentin önemli sembol mekânları ve bu alanların kimliklerine dair alınan temel imar kararlarının arkasında siyasal ekonomik bağlamın rolü büyüktür. Son olarak, yer kimliğinin nitelikleri '*tarihsel bir bağlam*' içerisinde oluşur; ve zaman içerisinde farklı tarihsel bağlamlarla dönüşürler; bu nitelikler, tarihsel bağlamları üzerinden yorumlanırlar; ve tarihsel süreç içerisinde, bireyler ve toplumlar arasında önemli iletişim araçları haline gelirler. Carmona'nın (2014, 11-12) dile getirdiği gibi, kentsel tasarım süreci, bugün hayal edilen proje önerilerinden çok önce başlayan bir süreçtir; ve bu öneriler, zaman içerisinde değişim süreçleriyle sürekli beslenerek bugüne gelebilirler. İşte bu yüzden yer kimliği, geçmişe bir bakışla başlayan, tarihsel bir süreklilik olarak tanımlanmalıdır. Yer kimliğinin nitelikleri, yerel ve küresel bağlamlara bağlı ve birikimsel olarak, tarihsel deneyimler ve pratikler tarafından sürekli şekillenir ve değişir. Küreselleşmeye rağmen, bu değişim bazen daha çok yere bağımlı olabilir. Bu nedenle, yer kimliğinin niteliklerini tarihsel olarak incelemek çok önemlidir.

Şekil 5. Kapadokya'nın ay yüzeyini andıran ve Peri Bacaları olarak adlandırılan coğrafi yapısı (sol) (Yazar arşivi, 2005)

Yer kimliği, aynı zamanda, evrimseldir; sürekli evrilen bir sürece sahiptir. Relph'in de (1976, 45) bahsettiği gibi, kimlik, statik, değişmeyen, farklılaşmayan bir olgu değildir; tam tersi, koşullar ve durumlar değiştikçe değişir. Kimlik kavramının, birçok bileşeni ve şekli vardır. O halde, yer kimliği devingen (*dynamic*) bir kavramdır; insanlar ve zaman içerisinde sürekli değişen toplumsal ilişkiler tarafından tekrar tekrar inşa edilir (Massey, 1995; Madanipour, 1996; Ashworth ve Graham 2005). Yer kimliği sürekli devinirken,

aynı zamanda, bu kimliğe ait bazı unsurlar kökleşir (Huigen ve Meijering 2005; Carmona vd. 2010).

Yer kimliği, aynı zamanda, mekân-zaman sürekliliğinde 'çoğul' olarak kavranılmalıdır (Madanipour 1996; Barker ve Galasinski 2001; Ashworth ve Graham, 2005). Farklı aktörler yerin temsillerini farklı biçimlerde yorumladıkları için, aynı yer hakkında birbirinden farklılaşan kimlikler olabilir. Yerin çoğul olma özelliği, yer imgelerinin zaman içerisinde 'kullanıcı tarafından belirlenen' (user-determined), 'çok anlamlı' (polysemic) ve 'değişken' (unstable) hale gelmesini sağlar (Ashworth ve Graham, 2005). Yer kimliğini tekrar tekrar inşa etme süreci, zaman içerisinde belirli bir yol veya yörünge izler. Bu yörünge üzerinde, kronolojik olarak bir çok tabaka, kimliği belirleyen işaretler, özellikler, nesnelere ve olaylar vardır; bütün bunlar, yer kimliğinin evrimini tanımlar (Huigen ve Meijering, 2005, 23).

Özetlemek gerekirse, kent, salt bir sonuç, nihai bir ürün değildir; tam tersi, kendisinin ve yer kimliğinin sürekli inşa edildiği bir yerdir. Bu inşa sürecinde, bağlamsal ve evrimsel olarak tanımlanabilecek çoklu etmenlerin etkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla, yer ve yer kimliği, zaman-mekân sürekliliği içinde, bağlamlarına, tarihsel formasyonlara, rastlantılara, ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan durumlara bağlı olarak evrilir.

Yer kimliğinin sürekli devinimi doğal bir olgu ise, kentsel koruma ile yer kimliğinin devingen yapısı arasında içsel bir çatışma veya çelişki mi bulunmaktadır? Bu çatışmayı uzlaştırıcı bir koruma yaklaşımının nasıl olabileceği bir sonraki bölümde cevaplanmaya çalışılmaktadır.

Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Yer Kimliğinin Devingenliği Yeniden Nasıl Kurgulanabilir?

Yer kimliğinin değişimi kaçınılmazdır. Ancak, aşağıda da belirtildiği üzere, belirli bir zaman aralığında, bir yerin kimliğine dair sabit öğeler bulunur:

"Stabilitas loci, insan yaşamı için gerekli bir koşuldur. O halde, değişimin devingenliğiyle uyumlu bir değişmezlik olabilir mi? Herşeyden önce, belirli sınırlar içerisinde, her yerin farklı 'içerikler' edinme 'kapasitesi' olması gereklidir. Yalnızca belirli bir amaca hizmet eden bir yer, zaman içerisinde işe yaramaz hale gelir. İkinci olarak, bir yer farklı biçimlerde 'yorumlanabilir'. Bir yerin 'genius loci' sini korumak, yeni tarihsel bağlamlar içerisinde, her seferinde, yerin özüne ait öğeleri somutlaştırmak demektir." (Norberg-Schulz, 1980: 18).

Kentsel mekânda değişim kaçınılmaz olduğuna göre, yer kimliğine dair bazı niteliklerin zaman içerisinde somutlaşarak köklenmesi, ama bazı öğelerin zaman içerisinde yerel ve küresel bağlarla ilişkili olarak değişmesi; nihai olarak, yerin ve yer kimliğinin evrilmesi de doğal bir olgu olarak kabul edilmelidir. Carta'ya (1999, 112; içinde Sepe, 2013: 21) göre, 'yerin değişmeyen öğeleri'ni –özgün olan ve özünde bulunan değerlerini- bulmamız ve bunları çağdaş durumlara ve koşullara uyumlu hale getirmemiz gerekir. Yerinde değişmeyen öğelerine (tarih, kültür, doğa) yönelik sürdürülebilir ve yerel yenilikçi süreçler yerleştirilebilirse, o zaman bu değerler, ortak kimliğin kaynağı, nesiller arasında iletişimin bir aracı olabilir (Carta, 1999; içinde Sepe, 2013: 21). O halde, yerin olmazsa olmaz ve değişmez yönlerini bilmeden, yer kimliğini korumak mümkün değildir. Yer kimliğinin bu tür özelliklerini anlayabilmek için, 'yer'le ve o yerin doğal evrimine tanıklık eden gündelik yaşamla çok yakın bir ilişki kurulması gerekir.

“... (mekândaki) değişimler ve uyumlulaştırmalar, yer kimliğini bozan, sağlıklı gelişimin işaretleri olarak nitelendirilirken, tasarım bütünlüğü (*design integrity*), sağlıklı bir kimliğin işareti olarak görülebilir. Yer kimliği, salt özgün (mekân/yer) biçiminin korunması anlamına gelmediği için, (yer) kimliğinin (in) değişimini korumak, aslında, çok karmaşık bir çaba gerektirir. Yerinde özünü koruyan, ama toplumsal, ekonomik ve kültürel süreçleri dikkate alarak, kentlerin, mahallelerin başarılı bir biçimde evriminin yönetimini, değişimlerine izin vererek bu alanların geleceğin koşullarına uyum sağlamalarını sağlayacak bir yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Böylece, tasarımlarımızla güçlenen ve yer kimliğinin korunduğu, daha iyi imgeselleştirebileceğimiz ve daha sürdürülebilir mekânlara sahip olabiliriz.” (Southworth ve Ruggeri, 2010: 507-508, *italikler ektir*)

Endüstri-sonrası kentlerin kimlik krizi, özellikle tarihi ve kültürel miras alanları bağlamında incelendiğinde karşılaşılan en temel sorun, yer kimliği sarkacının, ya tarihi mekânları mumyalanarak müzeleştirilmesine ya da küresel kapitalizmin baskısı altında yıkıp yok etmesine kilitlenmektedir. Her iki durum da, çağdaş kentleşmenin olumsuz sonuçları olarak görülmektedir. Halbuki, yukarıdaki kavramsallaştırma bağlamında, toplumların değiştiği ve dönüştüğü zaman-mekân sürekliliği içinde, çağdaş ve geleceğe yönelik koşullara ve durumlara uyum sağlayacak bir mekân değişimine izin verilerek, yerin vazgeçilmez yönlerinin veya değişmeyen öğelerinin korunması mümkün olabilir. O halde, ideal olan durum, eskiyle yeninin bir arada birikiminin sağlanmasıdır; kentsel mekânın özgün ve değişmemesi gereken özellikleri korunurken, yeni özelliklerin oluşum olasılıklarına izin verilmesidir. Eğer yerinde özgün değerleri korunurken, kentleşmenin, toplumun ve toplulukların

yeni ihtiyaçlarıyla uyumlu olarak yeni değerlerin oluşumuna izin verilebilirse, işte o zaman, yerin ve yer kimliğinin evriminin sürdürülebilir ve adil bir yörünge üzerinde olması sağlanabilir. Bu tür bir bakış açısı, yer kimliğini tarihi ve kültürel miras alanlarında da dinamik bir kavram olarak kavramsallaştırmamızı sağlar.

Kentsel koruma pratiğinin biçimlenmesinde, yazında özellikle vurgulanan ekonomik ve toplumsal faktörlerin yanı sıra, siyasal motivasyonların çok önemli etkisi bulunmaktadır. Ashworth ve Graham'a (2005) göre, tarihi ve kültürel miras, özellikle iktidarın meşruiyetiyle ilgili konuları içerdiği zaman, karmaşık, çoğunlukla çelişkili bir dizi potansiyel çatışmayı beraberinde getirir. Bu nedenle, tarihi ve kültürel miras, siyasal olarak nitelendirilebilecek kaynaklar olarak da tanımlanır. Yerel ya da merkezi yönetimde siyasi gücü elinde bulunduran erk, siyasal görüşleri veya ideolojik duruşlarıyla bir yerin kitlesel kimliğini değiştirme gücüne sahip olur. Bu anlamda, tarihi ve kültürel miras alanlarının ya da kentlerin geçmişinin hangi yönlerinin, özelliklerinin ne kadar korunacağı, aslında iktidardaki siyasi erkin kararlarına bağlıdır. Kentsel korumada, politikacıların, mülk sahiplerinin ve mekân üreticilerinin tasarımcılar aracılığıyla önemi büyüktür. Bu aktörler, ekonomi politik, mekânsal ve tarihsel bağlamın da etkisiyle, 'kitlesel yer kimliği'nin ne kadar korunacağını ya da değişeceğinin kararını verirler. Bu şekilde, yerin değişmemesi beklenen mimari ve işlevsel özelliklerinin, tasarım detaylarının değişme, manipüle etme ihtimalleri ortaya çıkar. Mekânda yapılan bu tür müdahaleler, kitlesel yer kimliğini değiştirmese veya ufak değişikliklere uğratsa da, mekânın kamusal kimliğinde değişimlere yol açar. Çünkü bu müdahaleler, bireylerin, grupların, ve nihai olarak toplumun anlam ve değer yüklediği, sembolleştirdiği, değişmemesi gereken mekânsal öğelere ve sembollere yönelik yapılabilir.

Tasarlanmış mekân, sembolleri ve taşıdığı anlamlar ve değerlerle birlikte, toplum, siyaset ve çevre arasındaki ilişkide önemli bir rol oynamaktadır. Tarih boyunca, sembolizmin kaynağı değişse de, sembolizmin amacı değişmemiştir: mekânsal formlar ve bu formlara yüklenen duygular, anlamlar aracılığıyla, belirli bir ideolojiyi ve güç (iktidar) sistemini meşru kılmak (Knox, 1984). O halde, yer kimliği, mimari veya çevresel sembollerin, ve bu sembollere yüklenen değer ve anlamların (yani, kamusal yer kimliklerinin) tekrar tekrar formüle edilmesi ve birbirleriyle çatışması ve yarışması sürecinde yaratılır; değişir ve/veya yok olur. Söz konusu bu değişim, farklı siyasi ideolojiler arasındaki iktidar çatışmaları ve yarışmaları aracılığıyla olur. Even-Zohar'ın (2011) da söylediği gibi, kimliklerin değerlendirilmesi (başka deyişle, kimliklere değer biçilmesi), prestij ve statü üzerinden gruplar arası süregelen

yarışmanın bir parçasıdır ki, son tahlilde, bu da kaynaklara erişime yönelik bir yarış anlamına gelmektedir.

Ancak, unutulmamalıdır, mimari veya çevresel sembollerin arkasında tarihsel bir anlatım (*narration*) vardır. Söz konusu sembollerin yok edilmesi veya kaybı, tarihin belirli bir parçasının bilinçli ya da bilinçsiz olarak yok edilmesi anlamına gelmektedir. Siyasi erk, gelecekte yaratmak istediği topluma erişebilmek için, varolan toplumun değer verdiği sembolleri yok ederse, heterojen bir toplum yapısına sahip olan endüstri-sonrası kentlerde, toplumsal ahengin, birlikteliğin bozulmasına neden olabilecek riskler yaratabilirler. İstanbul'da Gezi Parkı örneğinde olduğu gibi, iletişim teknolojilerinin ve sosyal ağların geniş kesimler tarafından kullanıldığı bugünün kentsel mekânında, örgütlenme kapasitesi yüksek olan toplumsal kesimler, iktidarın beklemediği toplumsal hareketlerin oluşmasına, kamusal düzene zarar verici toplumsal tepkilerin gelişmesine neden olabilir. Nitekim, 27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul'da Taksim Gezi Parkı'nın yıkılarak yerine tarihi Topçu Kışlası'nın yeniden inşa edilerek ticaret ve eğlence alanı haline getirilmesi yönündeki proje, büyük ölçüde sosyal medya aracılığıyla örgütlenilerek, geniş bir kesim tarafından protesto edilmiş; Taksim Gezi Parkı işgali günlerce sürmüştür (Kuyumulu, 2013). Protestolar, İstanbul yanı sıra, Ankara ve İzmir'de de devam etmiştir (Batuman, 2015). Bu nedenle, siyasi iktidarın, kentlerde özellikle tarihi ve kültürel mirasın içinde barındırıldığı bu tür sembolleri ve onların taşıdığı yüksek değer ve anlamları manipüle ederek değiştirme konusunda çok bilinçli ve duyarlı olması gerekmektedir.

Yukarıdaki bu tartışma, bizi tarihi ve kültürel miras alanları açısından bir başka tartışma alanı olan yönetim konusuna yönlendirmektedir: Tarihi ve kültürel miras alanlarının korunmasında yönetim nasıl sağlanmalıdır? Yerel ve küresel düzeyde ekonomik, toplumsal, kültürel ve tarihsel faktörler yanında, tarihi alanların yer kimliğinin değişimi ya da korunması, aslında etkin ve sürdürülebilir bir yönetim sürecinin sonucudur. Daha önce de bahsedildiği üzere, bir yerin özünde olan ve değişmemesi gereken unsurlarını bilmeden yer kimliğini korumak mümkün değildir. Tarih, arkeoloji, koruma planlaması, restorasyon gibi alanlarda uzman olan profesyonellerin, bilim insanlarının, araştırmacıların incelemeleri, düşünceleri ve yorumları, yer kimliğinin hangi unsurlarının korunacağı ve nasıl korunacağını tespiti açısından çok önemlidir. Yuen'e (2005) göre, insanların yer duyarlılıkları ve planlama süreçlerine dahil oluşları, yer-yaratma yönteminin özünü oluşturan temel unsurlardan biridir. Kentsel miras konularında uzmanların görüşlerinin yanı sıra, tarihi alanlarda yaşayan, çalışan kullanıcı grupları, mülk sahipleri gibi

uzman olmayan paydaş grupların da düşüncelerine, isteklerine ve ihtiyaçlarına yer verilmelidir (Gonzáles ve Healey, 2005; Swynghedow, 2005; Shipley ve Kovacs, 2008). Bu anlamda, planlamada katılım, zaman ve enerji olsa da, yapıyı çevre ile toplumsal yaşamın daha uyumlu hale getirilmesi için temel bir araç olarak ön plana çıkmaktadır. Yer imgelerinin ve anlamlarının katılım yoluyla aşağıdan yukarıya geliştirilmesine izin verildiği sürece, yerin tasarlanması ve geliştirilmesinde daha fazla katılım ve topluluk temelli süreçlerin teşviği sağlanarak, yerel aidiyet ve tolerans hislerinin güçlendirilmesi mümkündür (Yuen, 2005). Bu anlamda, demokratik ve kapsayıcı kamusal alanları³ oluşturacak, karar alma süreçlerine geniş bir yelpazede toplumsal grupların katılımını sağlayacak ara yüzlere ihtiyaç bulunmaktadır. Böylece, hem farklı toplumsal grupların yerin kimliğine dair değerlerini ve anlamlarını öğrenme, tanıma, hem de tarihi mirasın değişmemesi gereken, özgün unsurları ortaya çıkartma fırsatı bulunur. Bu noktada, en kritik konulardan biri, planlamada yönetimi sağlayacak, yenilikçi iletişim mekanizmalarının⁴ bulunması ve geliştirilmesidir. Bilişim teknolojilerinin etkin bir biçimde kullanılabileceği sosyal medya ve mobil uygulamalar, dijital platformlar, karar destek sistemleri bu çerçevede geliştirilerek kullanılabilir. Ancak, bu şekilde, koruma planlaması sürecine çok geniş bir yelpazede kamusal grupların katılımını sağlayabiliriz. Aynı derecede önemli olan diğer bir konu ise, bu tür kapsayıcı politika ve uygulamaların kurumsal hale getirilmesidir (Crane, 1999, 13). Birden ortaya çıkan siyasi baskılar altında, bu tür yapıların ortadan kaldırılmaması gerekir (Crane, 1999, 13).

Altı çizilmesi gereken diğer bir konu ise, tarihi mirasın planlanmasında karar alma süreçlerinde kamunun tüm kesimlerinin katılımını sağlayacak ve katılımcı mekanizmaların çalışmasını garanti altına alacak siyasi bir erkin olmasıdır. Bu tür demokratik ve eşitlikçi kamusal alanlar ve bu alanların etkin bir biçimde kullanılmasını sağlayacak siyasi iktidar iradesi olmadığı sürece, endüstri-sonrası kentlerde tarihi ve kültürel mirasın çok katmanlı kimlik özelliklerinin korunması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin demokratik ve katılımcı yaklaşımları ve uygulamalarının tarihi ve kültürel alanlarda yer kimliğinin korunması açısından önemi büyüktür. Böylece, bu alanlarının çoklu değerlerinin, anlamlarının, imgelerinin ve dolayısıyla ortak hafızanın (yer kimliği/ingelerinin), yer aidiyeti hislerinin kaybolması engellenebilir. Demokratik katılımcı yaklaşımlar, aynı zamanda, tarihi ve kültürel miras alanlarında uzlaşma, işbirliği uygulamalarının gelişmesine; dini inançlar, kültürel ve siyasi çağrışımlar üzerinden gelişen toplumsal ve mekânsal ayrışmaların uzlaşması ve barışmasına fırsat yaratır.

Notlar

¹ Ashworth (1998) defines eradication as the destruction or disappearance of artefacts, spaces, buildings and elements that has occurred either involuntarily (e.g. due to war or natural disasters) or voluntarily (e.g. due to modernization, change of political regime or change of cultural paradigm). By museumisation, he means changes in the functional dimension and/or formal dimension of artefacts, spaces, buildings and elements that have occurred on purpose in order to transform the meaning of the conserved schemata and use them as tourism/economic resources.

² Çevresel ya da mekânsal algı, aynı anda süregelen ‘duyumsal’ ve ‘algısal’ süreçlerle oluşur. Mekânın duyu organları (yani, görme, işitme, koklama ve dokunma) aracılığıyla hissedilmesi ve yorumlanmasını içeren sürece, ‘duyumsal süreç’ olarak adlandırılır. Bir çevre hakkında anlam üretebilmek için, o çevre hakkında bilgilerin toplandığı, organize edildiği ve yorumlandığı süreçler, ‘algısal süreç’ olarak tanımlanır. Algısal süreç, bilişsel (*cognitive*), duygusal (*affective*), yorumlama (*interpretative*) ve değerlendirme (*evaluative*) olarak aynı anda ortaya çıkan alt fazlara bağlı olarak oluşur (Ittelson, 1978).

³ Burada kullanılan ‘kamusal alan’ kavramı, ‘public sphere’ anlamındadır.

⁴ Yenilikçi iletişim araçları, yenilikçi yönetim kavramı bağlamında geliştirilmektedir. ‘Yenilikçi yönetim modelleri, yatayda örgütlenmiş kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum aktörlerinin işbirliklerini yenilikçi öğrenme ortamlarıyla nasıl destekleyeceğine yönelik araçlar arayan, bu işbirliklerin sonucunda kamusal değerler yaratabilen, toplumlara çözüm odaklı ve girişimci çözümleri buldurmayı amaçlayan, ortak üretim ve müzakereci demokrasiyi hayata geçiren, süreç yönetiminde akıllı çözümler ve sürdürülebilir öğrenme çıktıları sağlayan modellerdir (González ve Healey, 2005; Swyngedow, 2005).

Extended Abstract

A Dynamic and Evolving Conceptualisation of Place Identity in Historic and Cultural Heritage Sites

*

Müge Akkar Ercan
METU

Under the impacts of the globalisation and neoliberal urbanism, contemporary cities have experienced a significant economic, social and spatial restructuring over more than three decades. While this change has caused the generation of postmodern face of many cities with a global urban identity, it brings about a significant and often detrimental impact upon localities and their identities. The rising identity crisis of contemporary cities is claimed to be rooted from two major changes: first, the transformation of homogenous urban population to heterogeneous, multi-ethnic and multi-cultural societies (King, 1995; Hall, 1995; Graham, 1998); and second, the weakening of national identities along with the rising of supra-nationality in the world, such as the European Union (EU) (Castells, 1993; Gillis, 1994; Graham, 1998). Having brought 'mass' culture, globalization and technological advances have exacerbated the urban identity crisis by either homogenizing, standardizing or hybridization of cultures and places and have had a detrimental impact on local cultures and place identities (Carmona et al., 2010; Pieterse, 2006). The result is 'placelessness', defined as "the displacement or loss of 'authentic' forms of culture –made from and making, local distinctiveness- by mass-produced commercial forms imposed on the locality" (Carmona et al., 2010: 124-125).

Place identity however is critical for people, societies and cities (Lynch, 1972; Proshanky, Fabian and Kaminoff, 1983; Lowenthal, 1985). In an increasingly unstable and uncertain world, place identity can help people construct and preserve their own identity and create a sense of attachment

to a place by providing stable references and senses of stability and continuity (Proshanky, Fabian and Kaminoff, 1983; Massey, 1995; Yuen, 2005). Built heritage in particular greatly contribute to the generation, enhancement and promotion of local identity. As a constructed narrative linked to an 'idealised' past, it somehow evokes the city's past and traditions and reduces the unfamiliar environment to the familiar (Lowenthal, 1985). Acting as stable references from the past, present and future, historic environments help people create senses of continuity and place attachment (Lynch, 1972). They are rich sources for understanding cultural diversity, creating a sense of place, and building social solidarity and national identity (Al-Sayyad, 2001). The 'nation' as an 'imagined community' is produced through the interconnection and circulation of people, practices and discourses across a territory (Anderson, 1983). Built heritage, containing tangible and intangible reminders of those interconnections in a distinct or unique urban landscape, instils a sense of belonging to a broader community of individuals connected through vicarious interactions. The meanings read into historic built form are most likely to be drawn on "for constructing imagined communities of the most stable, 'deepest' kind; to which some of the most stable, deepest aspects of our own identities relate" (Butina Watson and Bentley, 2006: 9). Therefore, historic environments synchronize spatially all of the different social, cultural and economic groups and help generate new social solidarities among inhabitants related to their common and/or individual future (Gospodini, 2004).

One of the responses to the identity crisis of cities is the resurgence of interest in cultural heritage as a strong agent to reinforce place identity. City governments in the world have effectively used 'heritage' as a means of place-branding and marketing to increase their competitive capacities in global markets, attract mobile capital, professional workers, tourists and visitors for economic growth, generate civic pride and foster a sense of empowerment (Hewison, 1987; Ashworth and Tunbridge, 1990; Harvey, 2005). Gospodini (2004) claims that, in the era of post-modern societies, built heritage is used as a place identity generator to create a sort of social solidarity among members of a nationstate-oriented urban society by referring to both the national identity and the city's tradition and to promote the economic development of cities as tourism places and/or entrepreneurial centres by adding to the city's landscape physiognomy. Thus, heritage is used and promoted as a place identity generator grounded in economic prospects to create a sort of social solidarity among individuals.

Place identity derived from heritage as an idealisation of the past in contemporary cities embodies internal contradictions. First, historic environments are at risk of either being mummified and turned into museums or being replaced with the monotony of global capitalism (Handal, 2006). As many scholars (see: Tunbridge and Ashworth, 1996; Graham, 1998) claim, in our post-modern, multi-ethnic and multi-cultural urban societies, manipulations in the production of built heritage, especially in European cities, have rendered the conserved urban landscape as an entity that is, in most cases, nationally identified and even morphologically standardized, and, therefore, insufficient as a means of establishing and consolidating place identity. A number of studies, which discuss the identity crisis of historical and cultural heritage sites in relation with the notion of placelessness, call attention to the impoverishment of the place identity. For instance, Ashworth (1998) notes that by 'eradication' and 'museumisation', built heritage in contemporary cities has been 'filtered' over a long-period of time, and consequently much of what exists as conserved urban landscape is reduced in meaning. Second, historic sites and values that are turned into means of cultural and economic consumption via strategies of economic regeneration and place promotion, are commodified and commercialized (Massey, 1984; Cooke, 1989; Handal, 2006). Commercialization and commodification processes whereby traditions, rituals, beliefs and 'ways of life' are packaged, imagined and transformed into saleable products for tourists, visitors and consumers, brings along not only trivialization of cultural heritage elements (ethnic groups, their cultural practices and traditions) but also intercultural conflicts (Handal 2006).

In a globalised world, governance approaches to heritage sites also play significant role in (re)building, managing or conserving the place identity (Handal, 2006). In centralized and hierarchical systems, major decisions are made at national or international levels in centres of power and investment to mainly serve the needs of governments and the vested interests of powerful individuals, development experts and large commercial enterprises, while excluding the array of local community groups from the decision making process (Hamdi and Goethert, 1997). The consequence of centralist, hierarchical and highly exclusive governance of heritage sites is the missing opportunity to negotiate, to co-operate, to build incrementally, and to express cultural/religious beliefs and political associations in urban forms and lifestyles, which is vital to the health and survival of identity, sense of belonging, ownership and cultural continuity

of those communities (Handal, 2006). In reproducing the built heritage to meet the expectations and preferences of the 'tourist gaze' (Urry 1990), the elements of placeness, continuation, evolution, stability and familiarity are eroded, thereby bringing about gentrification and changing property ownership.

Following the recent debates on the identity crisis of contemporary cities, this research primarily aims to discuss how to conserve 'place identity' in historical and cultural heritage sites in a space-time continuum where cities and societies incessantly evolve. The paper first examines the factors which have brought about urban identity problems of post-industrial cities, describes the significance of urban identity for individuals, societies and cities, as well as the threats and conflicting areas resulted from the urban identity crisis of contemporary cities. Second, referring to the literature on the space-place debates, it conceptualizes the notion of 'place identity' in relation with the Edward Relph's triad of 'physical setting or appearance', 'activities' and 'meanings', as well as its contextual and evolutionary aspects. Last but not least, the third part seeks to discuss and find answers to the questions of how the stability of idealised conservation of place identity can be reconciled with the dynamics of place identity with its continuously evolving nature in the space-time continuum.

Kaynakça/Bibliyografya

- Al Sayyad, N. (2001) 'Global norms and urban forms in the age of tourism, manufacturing heritage, consuming tradition', içinde: *Consuming tradition manufacturing heritage, Global norms and urban forms in the age of tourism*, Al Sayyad, N. (der.), London: Routledge, 1-34.
- Altman, I. & S. Low (der.). (1992) *Place attachment*. New York: Plenum Press.
- Anderson, B. (1983) *Imagined communities*. London: Verso.
- Ashworth, G.J. (1998) 'The conserved European city as cultural symbol: the meaning of the text', içinde: *Modern Europe. Place, Culture, Identity*, B. Graham (der.), London: Arnold, 261-286.
- Ashworth, G.J. & J.E. Tunbridge (1990) *The tourist historic city*. London: Belhaven.
- Ashworth, G.J. & B. Graham (2005) *Senses of place: Senses of time*. Aldershot, Burlington: Ashgate.
- Augé, M. (1995) *Non-Places: An introduction to supermodernity*. J. Howe (çev.) London, New York: Verso.
- Barker, C. & D. Galasinski (2001) *Cultural studies and discourse analysis: A dialogue on language and identity*. London: Sage.

- Barthes, R. (1968) "The death of the author", *Image-Music-Text*, Roland Barthes (1977), London: Flamingo. 142-148.
- Batuman, B. (2015) "Everywhere is Taksim": The politics of public space from nation-building to neoliberal Islamism and beyond. *Journal of Urban History*. 41(5): 881-907.
- Bentley, I. (1999) *Urban transformations: Power, people and urban design*, London: Routledge.
- Butina Watson, G., & I. Bentley (2006) *Identity by design*, London: Architectural Press.
- Carmona, M., T. Heath, T. Oc & S. Tiesdell (2010) *Public places – Urban spaces*. 2nd ed., Oxford: Architectural Press.
- Carmona, M. (2014) "The place-shaping continuum: A theory of urban design process." *Journal of Urban Design* 19(1): 2-36.
- Castells, M. (1993) European cities, the informational society, and the global economy, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 84, 247–257, tekrar yayın: *New Left Review*, 204 (1994), 18–32.
- Cheshmehzangi, A. & T. Heat (2012) Urban identities: Influences on socio-environmental values and spatial inter-relationships". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 36: 253–264.
- Christensen, K.S. (1999) *Cities and Complexity*, Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- Cohen, E. (1987) Authenticity and commoditization, *Annals of Tourism Research*, 15(3): 371–86.
- Cooke, P. (der.) (1989) *Localities*, London: Unwin Hyman.
- Crane, P. (1999) "Young people and public space: Developing inclusive policy and practice." Paper presented at *International Conference on Young People and Social Exclusion*. Glasgow, September 10.
- Erikson, E. (1959) *Identity and the Life Cycle*, selected papers, New York: International Universities Press.
- Even-Zohar, I. (2011) "The market of collective identities and legacy work", içinde: *Cultural Heritage and Identity Politics*, R. During (der.), Wageningen: Silk Road Research Foundation, 31-38.
- Florek, M., A. Insch & J. Gnoth (2006) City Council websites as a means of place brand identity communication. *Place Branding*. 2(4): 276-296.
- Forrester, J. & C. Snell (2007) Planning inclusive and sustainable urban regeneration: Balancing a visitor-based economy with local needs in the city of York, UK, *Journal of Urban Regeneration and Renewal*, 1(1): 69-82.
- Gillis, J.R. (1994) Memory and identity: the history of a relationship, J. R. Gillis (der.) *Commemorations: The Politics of National Identity*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 3–24.
- González, S. & P. Healey (2005) A sociological institutionalist approach to the study of innovation in governance capacity, *Urban Studies*, 42(11): 2055-69.

- Gospodini, A. (2004) Urban morphology and place identity in European cities: Built heritage and innovative design. *Journal of Urban Design*. 9(2): 225-248.
- Graham, B. (1998) The past in Europe's present: diversity, identity and the construction of place, içinde: *Modern Europe. Place, Culture, Identity*, B. Graham (der.), London: Arnold, 19-49.
- Graham, B., G.J. Ashworth & J.E. Tunbridge (2000) *A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy*, London: Arnold.
- Gustafson, P. (2001) "Meanings of place: everyday experience and theoretical conceptualisations". *Journal of Environmental Psychology*. 21(1): 5-16.
- Hague, C. & P. Jenkins (der.) (2005) *Place Identity, Participation and Planning in Europe*. Oxfordshire: Routledge.
- Hague, C. (2005) "Planning and place identity", içinde: *Place Identity, Participation and Planning in Europe*, C. Hague and P. Jenkins (der). Oxfordshire: Routledge, 3-19.
- Hall, S. (1995) 'New cultures for old', içinde: *A Place in the World? Place, Cultures and Globalization*, D. Massey, P. Jess (der) Oxford: Open University/Oxford University Press, 176-211.
- Hamdi, N. & R. Goethert (1997) *Action planning for cities: A guide to community practice*. Chichester, John Wiley.
- Handal, J. (2006) 'Rebuilding city identity through history: The case of Bethlehem-Palestine', içinde: *Designing Sustainable Cities in the Developing World*. G. Butina Watson, R. Zetter (der.), Ashgate: Abingdon, Oxon, 51-68.
- Harvey, David. 2005. *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Hewison, R. (1987) *The heritage industry*. London: Methuen.
- Huigen, P.P.P. & L. Meijering (2005) 'Making places: A story of de Venen', içinde: *Senses of place: Senses of time*. G.J. Ashworth, B. Graham (der). Aldershot, Burlington: Ashgate, 19-30.
- Ittelson, W.H. (1978) Environmental perception and urban experience, *Environment & Behaviour*. 10: 193-213.
- King, R. (1995) 'Migrations, globalization and place', içinde: *A Place in the World? Place, cultures and globalization*, D. Massey & P. Jess (der) Oxford: Open University/Oxford University Press, 6-44.
- Knox, P.L. (1984) Styles, symbolism and settings: the built environment and imperatives of urbanised capitalism. *Architecture et Comportment*. 2: 107-122.
- Knox, P. & S. Pinch (2010) *Urban social geography: An Introduction*. 6th edition. Essex: Prentice Hall.
- Korpela, K.M. (1989) Place-identity as a product of environment self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9, 241-256.
- Kotler, P., D. Haider & I. Rein. (1993) *Marketing places*. New York: Free Press.
- Kuymulu, M.B. (2013) Reclaiming the right to the city: Reflections on the urban uprising in Turkey. *City*, 17(3): 274-278.
- Lang, J. (1994) *Urban design*. USA: Wiley.

- Lowenthal, D. (1985) *The Past is a foreign country*. Cambridge: Cambridge Press.
- Lynch, K. (1960) *The Image of the city*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Lynch, K. (1972) *What time is this place?*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Madanipour, A. (1996) *Design of urban space: An inquiry into a socio-spatial process*. Chichester, New York, Brisbane: Wiley & Sons.
- Madanipour, A. (2013) 'The identity of the city', içinde: *City Project and Public Space*, Silvia Sereli (der.), *Urban and landscape perspectives 14*, Dordrecht: Springer Science+Business Media, 49-63.
- Massey, D. & P. Jess (der.) (1995) *A Place in the world? Place, cultures and globalization*, Oxford: Open University, Open University Press.
- Massey, D. (1995) 'The conceptualization of place', içinde: *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization*, D. Massey & P. Jess (der.), Oxford: Oxford University, Open University Press, 45-85.
- Massey, D. (1984) *Spatial divisions of labour: Social structures and geography of production*, London: Macmillan.
- Norberg-Schulz, C. (1980) *Genius Loci: Towards a phenomenology of architecture*, New York: Rizzoli.
- Pieterse, J.N. (2006) 'Globalisation as hybridization', içinde: *Media and Cultural Studies*, M.G. Durham and D.M. Kellner (der), Oxford: Blackwell Publishing, 658-681.
- Procock, D. & R. Hudson. (1978) *Images of the urban environment*. London: Macmillan.
- Proshansky, H.M., A.K. Fabian & R. Kaminoff (1983) Place identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*. 3: 57-83
- Relph, E. (1976) *Place and placelessness*, London: Pion.
- Ritzer, G. (2004) *The McDonaldization of society*, Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Robinson, M. (2001) 'Tourism encounters: Inter- and Intra-cultural conflicts and the World's largest industry', içinde: *Consuming Tradition, Manufacturing Heritage: Global Norms and Urban Forms in the Age of Tourism*, Al Sayyad, N. (der.), London: Routledge, 34-68.
- Rollero, C. & N. De Piccoli (2010) Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*. 30(8): 198-205.
- Scott, M. (2003) "Strategic spatial planning and contested ruralities: insights from the republic of Ireland". *European Planning Studies*. 14(6): 811-829.
- Sepe, M. (2013) *Planning and place in the city*. London, New York: Routledge.
- Southworth, M. & D. Ruggeri (2010) Beyond placelessness, place identity and the global city, içinde: *Companion to urban design* T. Banerjee and A. Loukaitou-Sideris (der.). London, New York: Routledge, 495-509.
- Speller, G. (2000) A community in transition: A longitudinal study of place attachment and identity process in the context of an enforced relocation. Unpublished PhD thesis, University of Surrey, Guildford, England.

- Shipley, R. & J.F. Kovacs (2008) Good governance principles for the cultural heritage sector: lessons from international experience", *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 8(2): 214 – 228.
- Swyngedouw, E. (2005) Governance innovation and the citizen: the Janus face of governance-beyond-the-state, *Urban Studies*, 42(11): 1991-2006.
- Tunbridge, J.E. & G.J. Ashworth (1996) Dissonant heritage: The management of the past as a resource in conflict. Chichester: Wiley.
- Ujang, N. (2010) Place attachment and continuity of urban place identity. *Asian Journal of Environment-Behaviour Studies*. 5: 61-76.
- Urry, J. (1990) *The tourist Gaze: Leisure and travel in contemporary societies*, London: Sage.
- Vanneste, D. (der.) (1996) Space and place: Mirrors of social and cultural identities? *Acta Geographica Lovaniensia*, vol. 35. Belgium: Institute of Geography, Catholic University of Louvain
- Wallwork, J. & J.A. Dixon (2004) Foxes, green fields and Britishness: on the rhetorical construction of place and national identity. *The British Journal of Social Psychology*. 43(1): 21.
- Yuen, B. (2005) Searching for place identity in Singapore. *Habitat international*. 29: 197-214.

Müge Akkar Ercan,

1994 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden lisans, 1997 yılında aynı üniversitenin Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı'ndan yüksek lisans, 2003 yılında University of Newcastle'dan 'kentsel tasarım' alanında doktora derecesi almıştır. 1995 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başlayan Dr. Akkar Ercan, halen aynı Bölümde öğretim üyesi olarak görev almaktadır. İlgi alanları arasında kentsel tasarım, kamusal mekân, kentsel dönüşüm ve koruma, topluluk-odaklı planlama, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir topluluk gelişimi bulunmaktadır.

- She graduated from Middle East Technical University (METU) Department of City and Regional Planning in 1994. She got her Master of Science degree in Urban Policy Planning and Local Governments at METU in 1997 and her PhD degree in Urban Design at University of Newcastle in 2003. She has been a faculty member of Department of City and Regional Planning, METU since 1995. Her academic interests are urban design, public space, urban regeneration and conservation, community-based planning, sustainability and sustainable community development.

E-mail: akkar@metu.edu.tr